

HEMŞİRELİK ÖĞRENCİLERİNİN İLETİŞİM BECERİLERİ VE EKİP ÇALIŞMASINA YÖNELİK TUTUMLARININ İNCELENMESİ

Figen ÇAVUŐOĐLU¹, Merve Nur AK², Senanur ALİŐAN³

ÖZET

Amaç: Bu çalışmanın amacı hemşirelik öğrencilerinin iletişim becerileri ve ekip çalışmasına yönelik tutumlarının incelenmesidir. **Yöntem:** Araştırma tanımlayıcı türde, Sağlık Bilimleri Fakültesi hemşirelik bölümünde okuyan öğrencilerle 2018 Aralık ayında yapılmıştır. Evrenin tamamının (550) araştırma kapsamına alınması hedeflenmiş ve 331 öğrenci ile çalışma tamamlanmıştır. Veriler tanımlayıcı bilgi formu, Ekip Çalışması Tutum Ölçeği ve İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği aracılığıyla toplanmıştır. Verilerin değerlendirilmesi SPSS 20.0 programında, tanımlayıcı istatistikler, Mann-Whitney U testi, Kruskal Wallis H testi ve Pearson korelasyon analizi kullanılarak yapılmıştır.

Bulgular: Öğrencilerin yaş ortalaması 20.08±1.56, %83.7'si kadın olarak bulunmuştur. Öğrencilerin, %81.3'ünün ekip çalışması hakkında eğitim aldığı, %53.8'inin ekip çalışmasına dahil olma durumunu "kısmen" şeklinde cevaplandığı, %44.1'i kendilerini ekip çalışmalarında "iyi" olarak değerlendirirken, iletişim becerileri açısından ise %44.4'ünün "iyi" şeklinde değerlendirdiği bulunmuştur. Öğrencilerin ekip çalışması tutum ölçeği puan ortalaması 114.25±16.66, iletişim becerileri değerlendirme ölçeği toplam puan ortalamalarının 97.07±13.84 olduğu görülmüştür. İletişim becerileri ölçeği ve ekip çalışması tutum ölçeği puan ortalamaları ile cinsiyet arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır. Öğrencilerin iletişim becerileri ile ekip çalışması tutumları arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür (r: 0.61; p<0.01)

Sonuç: Öğrencilerin neredeyse yarısının hem ekip çalışması yapma durumlarına hem de iletişim becerilerine yönelik kendilerini iyi olarak değerlendirdiği, ekip çalışmasına yönelik tutum ölçeği puan ortalamalarının orta düzeyin üstünde, iletişim becerileri ölçeği puan ortalamasının ise yüksek düzeyde olduğu görülmektedir. Daha fazla sayıda ekip çalışması faaliyetleri arttırılarak farkındalıkları arttırılmalı ve iletişim becerileri desteklenmelidir.

Anahtar kelimeler: Hemşire; Öğrenci; Ekip çalışması; Tutum, İletişim becerileri.

Analysis of Nursing Students 'Communication Skills and Attitudes Towards Team Work

ABSTRACT

Objective: The aim of this study is to examine the communication skills of nursing students and their attitudes towards teamwork.

Method: The research was conducted in a descriptive manner in December 2018 with students studying at the Nursing Department of the Faculty of Health Sciences. It was aimed to include the entire universe (550) in the scope of the research and the study was completed with 331 students. Data were collected through the descriptive information form, the Teamwork Attitude Scale and the Communication Skills Evaluation Scale. Data were evaluated using descriptive statistics, Mann-Whitney U test, Kruskal Wallis H test and correlation analysis in SPSS 20.0 program.

Results: The average age of the students was found to be 20.08 ± 1.56, 83.7% of them were women. Of the students, 81.3% received training on teamwork, 53.8% answered their involvement in teamwork as "partially", 44.1% rated themselves as "good" in teamwork, and 44.4% of them were "good" in terms of communication skills. "It was found to be evaluated as. It was observed that the teamwork attitude scale mean score of the students was 114.25 ± 16.66, and the communication skills assessment scale total score mean was 97.07 ± 13.84. A statistically significant difference was found between the mean scores of the communication skills scale and the teamwork attitude scale and gender. It was observed that there is a moderately significant positive correlation between students' communication skills and teamwork attitudes. (r: 0.61; p < 0.01).

Conclusion: It is observed that almost half of the students evaluate themselves as good in terms of both teamwork and communication skills, the mean scores of the attitude scale towards teamwork are above the middle level, and the mean score of the communication skills scale is high. Awareness should be increased and communication skills should be supported by increasing more teamwork activities.

Keywords: Nurse; Students; Teamwork; Attitude; Communication skills

Doi:10.47115/jshs.830404

¹ Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Samsun

² Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Halk Sağlığı Hemşireliği Anabilim Dalı, Samsun

³ İstanbul Çapa Tıp Fakültesi, Çocuk Yoğun Bakım Servisi, İstanbul

Sorumlu Yazar: Figen ÇAVUŐOĐLU, e-mail: figen.cavusoglu@omu.edu.tr

Yazar Notu: Bu çalışma, 18. Ulusal Hemşirelik Öğrenci Kongresinde (25-27 Nisan 2019, Afyonkarahisar) sözel bildiri olarak sunulmuştur.

GİRİŞ

Günümüzde sağlık çalışanlarının nitelikli sağlık hizmeti sunabilmesinin temel koşullarından biri ekip ruhu içerisinde, birbirleri ile yakın işbirliği ve iletişim becerilerini kullanarak çalışmalarını sürdürmeleridir. İletişim; düşünce, duygu ve bilginin karşılıklı etkileşimi ve bununla birlikte birey ya da toplulukların tutum ve davranışları üzerine etki eden bir eylemdir. (Gürüz ve Temel Eğinli, 2012). Sosyal bir beceri olarak incelendiğinde ise, kişilerin ekipte yer bulabilme, kişisel ve ekibin bir üyesi olarak hedefine ulaşabilme sonuçlarını etkilemektedir. “Ekip” belli bir hedef için bir araya gelen farklı yetenek ve beceriye sahip bireylerden oluşan grup olarak tanımlanmaktadır. Sağlık ekibi de, hasta ya da sağlıklı bireye kapsamlı ve kaliteli sağlık bakım hizmeti sunabilmek amacıyla bir araya gelen multidisipliner meslek üyelerinin bilgi ve deneyimlerinin paylaşarak, kararların ortak alındığı ve uygulamaların birlikte yapıldığı bir grup olarak adlandırılmaktadır. (Baltaş, 2012; Molyneux, 2001; Stepars ve ark., 2002; Tosun ve Akbayrak, 2002;). Bu ekip içinde hastalarla en fazla iletişim halindeki meslek üyelerinden olan hemşireler; hemşirelik sürecini yönetirken ekip çalışması içerisinde etkili iletişim becerilerini temel esas alır (Kırca ve ark., 2019) ve sağlık bakım sistemi içerisinde sağlığın korunması geliştirilmesi, hastalık durumunda ise tedavinin tamamlanması ve iyileşme üzerine yoğunlaşmış ve bakım verici, karar verici, koruyucu, yönetici, rehabilite edici, eğitici, hasta ile ailesini tedavi ve bakım sürecine katılması konusunda cesaretlendirme gibi vazgeçilmez rollere sahiptir (Öz 2004; Hovenga ve ark., 2005; Türe Yılmaz ve Yıldırım, 2018). Hemşireler tüm bu rol ve sorumlulukları ile birlikte görevlerini bireyin bütünlüğünü bozmadan ekip ile birlik ve beraberlik içinde yapmalıdır. Ekip içinde ortaya çıkabilecek iletişimsizlik ve uyum sorunları; tanı ve tedavi aşamasındaki gecikmeler, hastayla ilgili bilgi yetersizliği, bakım kalitesinde düşme, hasta memnuniyet oranında azalma ve hasta güvenliğinin sağlanamaması gibi sonuçlara neden olmaktadır (Manser, 2009; Yardımcı ve Başbakkal, 2012). Hasta güvenliği ve ekip çalışması arasındaki ilişkiyi araştıran çalışmalarda kanıtlar, etkin ekip çalışmasının, ekip içi güvenli ve destekleyici davranışların, etkili iletişim ve liderlik modelinin kritik kazaların nedenleri ve önlenmesi bununla birlikte hasta bakım kalitesini ve güvenliğini sağlamada büyük bir role sahip olduğunu göstermiştir (Manser, 2009; Logan ve Malone, 2017). Tüm bu sonuçlar güvenli etkili ve kaliteli hasta bakımının ekip içerisinde etkili iletişimin sağlandığı takdirde bakım kalitesinin yükseleceğini göstermektedir (Ross ve ark., 2015). Hemşirelerin interdisipliner ve multidisipliner ekipler ile gerekli iletişim ve ekip çalışmasını sağlayamaması durumunda etkin sağlık hizmeti engellenmekte olup hemşirelik mesleğinin gelişimi olumsuz yönde etkilenmektedir. Hemşirelere yönelik etkili iletişim becerileri eğitimi verilmesinin hasta bakımı üzerinde pozitif yönde katkısı olduğu gösterilmiş ayrıca ekip çalışmasına yönelik yeterli ve donanımlı şekilde verilen eğitimlerle hasta bakım kalitesinin arttığı, tıbbi hata oranlarının azaldığı, ekip üyelerinin birbirleriyle daha olumlu tutumlar sergilediği ve ekip çalışmasına yönelik bilgi düzeylerinin arttığı belirtilmiştir (Özveren ve ark., 2018; Kırca ve ark., 2019). Literatürde ekip çalışmasında iletişim becerilerinin ne kadar önemli olduğu vurgulanmaktadır. Bu

bağlamda geleceğin sağlık profesyonelleri olarak yetişen öğrenci hemşirelerin iletişim becerileri ve ekip çalışmasına yönelik tutumlarının birlikte değerlendirilmesi nitelikli bir sağlık hizmeti verilebilmesi açısından önemlidir. İlgili literatür incelendiğinde ise iletişim ve ekip çalışması kavramlarının ayrı ayrı incelendiği (Aşçı ve ark.,2015; Bingöl ve ark., 2011; Özveren ve ark.,2018), birlikte ele alınan çalışmaların yer almadığı gözlenmiştir. Hemşirelik öğrencilerinin ekip çalışması ve iletişim becerilerine yönelik yaklaşımları saptanarak, daha güçlü hale getirilebilir ve böylece iş birliği içerisinde bir ekip olabilmeyi başarabilen, etkili iletişim becerilerine sahip, bunlarla birlikte daha kaliteli sağlık bakım hizmeti uygulayabilen hemşireler yetişecektir. Bu çalışma, hemşirelik öğrencilerinin iletişim becerileri ve ekip çalışmasına yönelik tutumlarının incelenmesi amacıyla yapılmıştır.

Araştırma Soruları

1. Öğrencilerin İletişim becerileri değerlendirme durumu nedir?
2. Öğrencilerin Ekip çalışması tutumu ne düzeydedir?
3. Öğrencilerin tanımlayıcı özellikleri ile iletişim becerileri ve ekip çalışması tutumları arasında bir fark var mıdır?
4. Öğrencilerin ekip çalışması tutumları ile iletişim becerileri arasında nasıl bir ilişki vardır?

GEREÇ VE YÖNTEM

Bu araştırma tanımlayıcı türde olup, Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümünde öğrenim gören öğrencilerle Aralık 2018 tarihinde yapılmıştır. Araştırmanın evrenini bölümde okuyan 550 öğrenci oluşturmuştur. Çalışma kapsamında ayrıca bir örneklem seçimine gidilmeyip evrenin tamamına ulaşılması hedeflenmiştir. Bu kapsamda araştırmanın yapıldığı dönemde aktif öğrenime devam eden, verilerin toplandığı tarihlerde okulda bulunan, araştırmaya katılmayı kabul eden 331 öğrenci örnekleme dahil edilmiştir. Evrenin %60.18’ini oluşturmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verileri tanıtıcı bilgi formu, Ekip Çalışması Tutum Ölçeği ve İletişim Becerileri Ölçeği aracılığıyla toplanmıştır.

Tanıtıcı Bilgi Formu

Araştırma ekibi tarafından hazırlanan bu form yaş, cinsiyet, sınıf, daha önce ekip çalışmasına yönelik eğitim alma durumu, bir ekiple çalışma durumu, ekip çalışmalarında kendisini nasıl değerlendirdiği ve genel olarak iletişim becerilerini nasıl değerlendirdiğini içeren toplam yedi sorudan oluşmaktadır.

Ekip Çalışması Tutum Ölçeği

Ölçeğin orijinali Baker ve arkadaşları (2008) tarafından geliştirilmiş olup, Türkçe geçerlik ve güvenilirliğini Yardımcı ve arkadaşları (2012) yapmıştır. Ölçek 28 sorudan oluşmakta olup Kesinlikle katılmıyorum (1 puan), Kesinlikle katılıyorum (5 puan) ifadelerini içeren beşli likert tipte bir ölçektir. Ölçek; Ekip Yapısı (1, 2, 3, 4, 5, 6), Liderlik (7, 8, 9, 10, 11, 12), Durum İzlemi (13, 14, 15, 16, 17, 18), Karşılıklı Destek (19, 20, 21, 22, 23) ve İletişim (24, 25, 26, 27, 28) olmak üzere beş alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçekten en az 28, en fazla 140 puan alınabilmektedir.

Ölçeğin değerlendirilmesinde, alınan puanın yükselmesi ekip çalışmasına yönelik tutumun yüksek olduğunu ifade ederken, ekip çalışmasının bileşenleri olan alt boyutlar da ayrı ayrı olarak değerlendirilebilmektedir. Orijinal ölçeğin Cronbach alfa güvenilirlik katsayıları; alt boyutlara göre ekip yapısı için 0.70, liderlik için 0.81, durum izleme için 0.83, karşılıklı destek için 0.70 ve iletişim için 0.74 olduğu, Yardımcı arkadaşlarının Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışmasında ise alt boyutlardaki aynı sıraya göre 0.78, 0.89, 0.82, 0.70 ve 0.79 olduğu görülmüştür. Yapılan çalışmada ise Cronbach alfa güvenilirlik katsayıları sırasıyla 0.88, 0.93, 0.91, 0.70, 0.90 olarak saptanmış olup ölçek toplam Cronbach alfa güvenilirlik katsayı ise 0.95'dir.

İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği

Korkut (1996) tarafından geliştirilen ölçek bireylerin iletişim becerilerinin nasıl olduğunu değerlendirmektedir. Aynı ölçek daha sonra üniversite öğrencileri ve yetişkinler üzerinde yapılan geçerlik-güvenirlik çalışmaları ile tüm gruplarda kullanılabilir olduğu belirtilmiştir (Korkut 1997; Korkut 2005). Ölçek, toplam 25 sorudan oluşmakta olup, "Her zaman=5"dan "Hiçbir zaman=1" a kadar derecelendirilmiş, beşli likert şeklindedir ve tersine maddeler bulunmamaktadır. Ölçek tek boyuttan oluşmakta olup elde edilen puanların yüksek olması bireylerin iletişim becerilerini olumlu yönde değerlendirdiklerini ifade etmektedir. Ölçek geçerlilik ve güvenilirlik çalışmasında Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı 0.80 olarak saptanmıştır. Yapılan çalışmada ise Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı 0.94 olarak bulunmuştur.

Verilerin Değerlendirilmesi

Verilerin değerlendirilmesi bilgisayarda SPSS 20.0 programında yapılmıştır. Tanımlayıcı verilerin değerlendirmesinde sayı, yüzde ve aritmetik ortalama değerlerinden yararlanılmış olup normallik testi (Kolmogrov Smirnev) yapılmasının ardından normal dağılım göstermeyen veriler Kruskal Wallis ve Man Whitney U testleriyle, normal dağılım gösterenler ise Pearson korelasyon analizi, değişkenlerin ileri analizi ise Tamhane's T2 aracılığıyla değerlendirilmiştir.

Araştırmanın Etiği

Araştırmanın yapılabilmesi için ilgili kurumdan gerekli izinler alınmış olup, araştırmaya katılan öğrencilere çalışma öncesi içerik açıklanmış ve sözel izinler alınmıştır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Yapılan araştırma sadece, araştırmanın yapıldığı hemşirelik bölümü öğrencilerine ait verileri yansıtmakta olup sonuçlar bu gruba genellenebilir iken tüm hemşirelik bölümü öğrencilerine genellenememektedir. Bu da araştırmanın sınırlılığını oluşturmaktadır.

BULGULAR

Öğrencilerin tanımlayıcı özelliklerinin dağılımını içeren Tablo 1. incelendiğinde yaş ortalamalarının 20.08 ± 1.56 (min=18, max=28), %83.7'sinin kadın, sınıf dağılımlarının ise sırayla %29.9, %23.0, %24.8 ve %22.4 olduğu görülmüştür. Öğrencilerin, %81.3'ünün ekip çalışması hakkında eğitim aldığı, %25.7'sinin ekip çalışması yaptığı, %53.8'inin ise ekip çalışması yapma durumunu "Kısmen" şeklinde belirttiği, %44.1'inin kendilerini ekip çalışmalarında "İyi" olarak, %38.7'sinin ise "Orta" olarak

değerlandirdiği saptanmıştır. İletişim becerileri yönünden öğrencilerin %44.4'ünün kendilerini "İyi", %34.4'ünün ise "Orta" şeklinde değerlandirdiği bulunmuştur.

Tablo 1. Öğrencilerin tanımlayıcı özelliklerinin dağılımı

Tanımlayıcı Özellikler	$\bar{X}\pm SS$	
Yaş	20.08±1.56 (min=18, max=28)	
	n	%
Cinsiyet		
Kadın	277	83.7
Erkek	54	16.3
Sınıf		
Birinci sınıf	99	29.9
İkinci sınıf	76	23.0
Üçüncü sınıf	82	24.8
Dördüncü sınıf	74	22.3
Ekip çalışması hakkında eğitim alma durumu		
Evet	62	18.7
Hayır	269	81.3
Ekip çalışması yapma durumu		
Evet	85	25.7
Hayır	68	20.5
Kısmen	178	53.8
Ekip çalışmasında kendini nasıl değerlendirdiği		
Çok iyi	39	11.8
İyi	146	44.1
Orta	128	38.7
Kötü	13	3.9
Çok kötü	5	1.5
İletişim becerisini değerlendirme durumu		
Çok iyi	55	16.6
İyi	147	44.4
Orta	114	34.4
Kötü	10	3.0
Çok kötü	5	1.5

Öğrencilerin ekip çalışması tutum ölçeği puan ortalaması 114.25±16.66 olup alt boyut ortalamaları ise durum izleme (24.93±4.02), liderlik (25.63±4.29), iletişim (20.98±3.49), karşılıklı destek (18.13±3.83), ekip yapısı

(24.58±4.07) olarak dağılım gösterdiği bulunmuştur. İletişim becerileri değerlendirme ölçeği toplam puan ortalamalarının ise 97.07±13.84 olduğu saptanmıştır (Tablo 2).

Tablo 2. Ekip Çalışması Tutum Ölçeği (EÇTÖ) ve İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği (İBDÖ) puan ortalamaları

Ölçek	$\bar{X}\pm SS$	Ölçekten alınabilecek maksimum puan
EÇTÖ	114.25±16.66	140
Liderlik	25.63±4.29	30
Durum izleme	24.93±4.02	30
Ekip yapısı	24.58±4.07	30
İletişim	20.98±3.49	25
Karşılıklı Destek	18.13±3.83	25
İBDÖ	97.07±13.84	125

Tablo 3'te öğrencilerin tanımlayıcı özellikleri ile ekip çalışması tutum ölçeği ve alt boyut puan ortalamalarının dağılımları incelenmiş ve cinsiyet değişkeni ile karşılıklı destek alt boyutu hariç aralarında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık gösterdiği ($p<0.05$) ve kadınlarda puan ortalamasının daha yüksek olduğu saptanmıştır. Sınıfları ile EÇTÖ toplam puanı ile alt boyut toplam puan dağılımları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>0.05$). Öğrencilerin ekip çalışması ile

ilgili eğitim alma ile EÇTÖ ve alt boyutları incelendiğinde EÇTÖ toplam puan ve karşılıklı destek alt boyutu hariç aralarında anlamlı bir fark olduğu ($p<0.05$) ve eğitim alanların EÇTÖ'den daha yüksek puan aldıkları saptanmıştır. Ekip çalışması yapma durumu ile durum izleme ve karşılıklı destek alt boyut puan toplamları hariç diğerleri arasında anlamlı bir farklılık olduğu ($p<0.05$) ve bu farkın nereden kaynaklandığını bulmak için yapılan ileri analizde (Tamhane's T2) ise "Evet" olarak cevap veren

kişilerden kaynaklandığı bulunmuştur. Ayrıca ekip çalışmasında kendini değerlendirme durumu ile ETÖ ve alt boyutları yapılan istatistiksel incelemede karşılıklı destek alt boyutu hariç hepsinin aralarında anlamlı düzeyde fark

olduğu bulunmuştur ($p<0.05$). Farklılığın hangisinden kaynaklandığını bulmak için yapılan ileri analizde (Tamhane's T2) "ok iyi", "iyi" ve "orta" şeklinde cevap verenlerden kaynaklandığı görülmüştür.

Tablo 3. Öğrencilerin tanımlayıcı özellikleri ile Ekip alışması Tutum Ölçeği (ETÖ) ve alt boyut puan dağılımlarının karşılaştırılması

Tanımlayıcı değişkenler	ETÖ	Liderlik	Durum izleme	Ekip yapısı	İletişim	Karşılıklı destek
Cinsiyet	Ortanca(min-max)	Ortanca(min-max)	Ortanca(min-max)	Ortanca(min-max)	Ortanca(min-max)	Ortanca (min-max)
Kadın	116(28-140)	26 (6-30)	25(25(6-30)	25 (6-30)	21(21(5-25)	18(5-25)
Erkek	110(42-140)	25 (6-30)	24(9-30)	23 (6-30)	20(5-25)	18(5-25)
İstatistik	U=5359.5	U=5358.5	U=6063.0	U=4933.0	U=5437.0	U=6993.5
p	.001	.001	.026	<0.001	.001	..449
Sınıf						
1.sınıf	114.0 (37-140)	25.15±5.20	24.67±4.67	24.0(6-30)	20.70±4.03	18(5-25)
2. sınıf	113.5(28-140)	25.59±4.32	24.82±3.99	24.0(6-30)	20.83±3.40	18(5-25)
3. sınıf	116.5(87-140)	26.32±2.97	25.28±2.92	25.0(18-30)	21.62±2.87	18(12-25)
4.sınıf	113.5(48-140)	25.57±4.17	25.00±4.21	24.5(10-30)	2080±3.42	18(10-25)
İstatistik	X ² =1.654	F=1.115	F=.375	X ² =3.494	F=1.259	X ² =2.320
p	.647	.343	.771	.322	.286	.509
Ekip alışması hakkında eğitim alma						
Evet	116(48-140)	26(7-30)	24(9-30)	26(10-30)	20.5(10-25)	18(10-25)
Hayır	114(28-140)	26(6-30)	25(6-30)	24(6-30)	21(5-25)	18(5-25)
İstatistik	U=8049.5	U=2210.0	U=2344.0	U=2270.0	U=2188.5	U=2634.0
p	.670	.011	.042	.022	.009	.345
Ekip çalışmasına dahil olma						
Evet	115(48-140)	26(9-30)	25(9-30)	25(10-30)	21(10-25)	19(8-25)
Hayır	111.5(28-140)	24(6-30)	24(6-30)	24(6-30)	20(10-25)	18(5-25)
Kısmen	116(42-140)	26(6-30)	25(9-30)	25(10-30)	21(5-25)	18(5-25)
İstatistik	X ² =6.829	X ² =7.061	X ² =4.334	X ² =6.833	X ² =6.964	X ² =1.027
p	.033	.029	.115	.033	.031	.598
Ekip çalışmasında kendini değerlendirme						
Çok iyi	124(48-140)	27(7-30)	28(9-30)	27(10-30)	23(10-25)	19(10-25)
İyi	116.5(44-140)	27(6-30)	25(10-30)	25(12-30)	21(8-25)	18(8-25)
Orta	112(28-140)	24(6-30)	24(6-30)	24(6-30)	20(5-25)	17(5-25)
Kötü	108(83-140)	24(17-30)	24(17-30)	24(17-30)	20(16-25)	19(13-25)
Çok kötü	121(37-124)	26(9-30)	23(10-30)	24(6-30)	23(5-25)	17(7-21)
İstatistik	X ² =18.599	X ² =12.146	X ² =18.120	X ² =15.101	X ² =13.554	X ² =8.493
p	.001	.016	.001	.004	.009	.075

Cinsiyet değişkeni ile İBDÖ puan toplamları arasında yapılan istatistiksel incelemede aralarında anlamlı bir fark olduğu ve kadınların puan toplamlarının daha yüksek olduğu görülmüştür ($p<0.05$). Öğrencilerin iletişim becerileri değerlendirme durumu ile İBDÖ puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olduğu ($X^2 = 53.983$, $p<0.001$) ve yapılan ileri analizde (Tamhane's T2) bu farkın "ok iyi, iyi ve orta" düzey şeklinde cevap verenlerden kaynaklandığı görülmüştür. Sınıflarına göre iletişim becerileri değerlendirme ölçek puan toplamları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı bulunmuştur ($p>0.05$) (Tablo 4).

Tablo 4. Öğrencilerin tanımlayıcı özellikleri ile İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği (İBDÖ) puan dağılımlarının karşılaştırılması

Tanımlayıcı değişkenler	İBDÖ	İstatistik	p
Cinsiyet			
Kadın	98(25-125)	U=5278.5	.001
Erkek	93(56-125)		
Sınıf			
1.sınıf	97(30-125)	X ² =.902	.825
2.sınıf	97(25-125)		
3.sınıf	97.5(50-125)		
4.sınıf	98.5(72-125)		
İletişim becerisini değerlendirme			
Çok iyi	105(73-125)	X ² =53.983	<0.001
İyi	99(50-125)		
Orta	91(25-125)		
Kötü	95(80-116)		
Çok kötü	85(30-113)		

Tablo 5'te görüldüğü gibi öğrencilerin iletişim becerileri ile ekip çalışmasına yönelik tutumları arasında

pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür (r: .64; p<0.001).

Tablo 5. Ekip Çalışması Tutum Ölçeği (EÇTÖ) ile İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği (İBDÖ) arasındaki ilişkinin karşılaştırması

	n	r*	p
EÇYTÖ-İBDÖ	331	.64	.000

*Pearson Korelasyon analizi

TARTIŞMA

Yapılan çalışma sonuçlarına göre öğrencilerin yaş ortalaması 20.08±1.56 olup, sınıf dağılımlarının birbirine yakın olduğu (%29.9, %23.0, %24.8, %22.4), büyük çoğunluğunun (%81.3) ekip çalışması hakkında eğitim almadığını ve ortalama yarısının (53.8) ekip çalışması yapma durumu kısmen şeklinde ifade ettiği görülmüştür. Öğrencilerin ekip çalışmasında ve iletişim becerilerinde kendilerini değerlendirmeleri istenmiş ve her iki soruda büyük çoğunluğun “iyi” düzeyde tanımladığı saptanmıştır.

Çalışmada öğrencilerin Ekip çalışmasına yönelik tutum ölçeğinden ortalama 114.25±16.66 puan aldığı ve bu puanın ortalamasının çok üzerinde maksimum seviyeye yakın olduğu görülmüştür. Aynı şekilde alt boyutlardan orta seviyenin üzerinde bir puan aldıkları, en yüksek liderlik (25.63±4.29), en düşük ise karşılıklı destek (18.13±3.83) alt boyutlarına ait olduğu bulunmuştur. Karşılıklı destek alt boyutu maddeleri incelendiğinde ekip için önemli olan işbirliği, yardımlaşma ve destek gibi kavramları içine aldığı görülmektedir. Öğrencilerin bu alt boyut puan ortalamasından düşük puan alması, her ne kadar genel ölçek puan ortalaması yükseğe yakın olsa da tam olarak ekip olmayı ve ekip çalışmasının önemini, öğelerini kavrayamamış olduklarını düşündürmektedir. Tanımlayıcı değişkenlerle ölçek puanları incelendiğinde cinsiyete göre genel ölçek ve alt boyut (karşılıklı destek alt boyutu hariç) puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu ve kadınların erkeklere göre daha yüksek puan aldığı tespit edilmiştir. Önler ve arkadaşlarının (2014) hemşirelik öğrencilerinin ekip çalışması tutumları ile duygusal zeka düzeyleri arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmada öğrencilerin ekip

çalışması tutum ölçeğinden ortalama 112.945±16.030 puan aldıkları, tüm alt boyutlardan çalışma ile benzer şekilde ortalamasının üzerinde puan aldıkları ve sadece iletişim alt boyutunda kadınların erkeklerden daha yüksek olan puan durumunun anlamlı farklılık ortaya koyduğu görülmüştür. Bir başka çalışma örneğinde de hemşirelik öğrencilerinin ekip çalışması tutum ölçeği puan ortalamasının benzer şekilde yüksek (111.65±13.78) olduğu ve alt boyut puan ortalamalarının da orta düzeyin üzerinde olduğu, çalışmadan farklı olarak ekip çalışması hakkında bilgi alma durumu ile genel ölçek ve alt boyutları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı saptanmıştır (Özveren, Kırca ve Gülnar, 2018). Türe Yılmaz ve Aytolan'ın (2018) hemşirelerle yapmış olduğu çalışmada Ekip çalışması tutum ölçeğinden ortalama 111,53±11,47 puan aldıkları ve alt boyutlardan alınan puanlar incelendiğinde en yüksek liderlik (25,28±2,98) en düşük ise karşılıklı destek (16,67±5,14) alt boyutundan aldıkları görülmüştür. Aynı çalışmada hemşirelerin ekip çalışması konusunda eğitim alma durumu ile ölçek ve alt boyutları karşılaştırılmış ve durum izleme alt boyutu ile ekip çalışması tutum ölçeği toplam puan arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu bulunurken, çalıştıkları klinikte ekip çalışması yapma durumları ile ekip çalışması tutumları arasında anlamlı bir ilişki olmadığı saptanmıştır. Yoğun bakım hemşirelerinin ekip çalışması tutumlarının incelendiği bir çalışmada ekip çalışması tutum ölçeği puan ortalamalarının 110.05±10.08, alt boyut puan ortalamalarının ise; ekip yapısı 23.20±3.25, liderlik 25.10±3.05, durum izlemi 24.17±2.40, karşılıklı destek 16.94±2.71, iletişim 20.63±2.29 şeklinde olduğu, hemşirelerin eğitim durumlarıyla puan ortalamaları arasında

anamlı bir farklılık bulunurken, cinsiyet ve ekip çalışması hakkında eğitim alma durumu gibi değişkenlerle arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür (Düzgün ve ark., 2019). Ekip çalışmasının farklı bir ölçek kullanılarak hekim ve hemşirelerin ekip çalışmasına yönelik görüşlerinin belirlendiği çalışmalarda hemşirelerin bu konuda ölçek puanlarının hekimlere göre daha yüksek olduğu, lisans eğitimleri sırasında ekip çalışmasına yönelik ders alanların konuya ilişkin puan ortalamalarının anlamlı derecede yüksek olduğu (Ulusoy ve Tokgöz, 2009) mesleğe başladıktan sonra ekip çalışmasına yönelik alınan eğitimin puan ortalamasını etkilemediği ve kadınlarda erkeklere göre anlamlı bir yüksek puan ortalamasının görüldüğu bulunmuştur (Lafçı ve ark., 2015). Yapılan çalışmalardan farklı olarak hekim hemşire ve diğer sağlık personelinin ekip çalışması tutumlarının karşılaştırıldığı bir çalışmada en düşük puanı hemşirelerin aldığı görülmüştür. Hemşirelere eğitim sırasında ekip çalışmasını öğretirken içerikte liderlik, destekleyici ilişkiler ve etkili iletişim vurgusunun yapılması ve ekip çalışmasının yeterliliğini uygulamaya dönüştürebilmek için paydaş desteğinin öneminin vurgulanması önerilmektedir (Barton ve ark., 2018). Literatürdeki çalışmalar incelendiğinde genel olarak çalışan hemşirelere yönelik çalışmalar olduğu öğrencilerin ekip çalışmasına yönelik tutumlarını inceleyen çalışmaların daha sınırlı sayıda olduğu görülmüştür. Hemşirelik öğrencilerinin ekip çalışmasına yönelik eğitimleri artırılmalı ve ekip çalışmasını gerektiren faaliyetleri desteklenmelidir.

Öğrencilerin iletişim becerileri değerlendirme sonucu incelendiğinde orta düzeyin üstünde bir puan ortalamasına sahip oldukları, kadınlarda daha yüksek olduğu ve öğrencilerin kendi iletişimlerini büyük çoğunlukla çok iyi düzeyde değerlendirdikleri görülmüştür. Arifoğlu ve Razi'nın (2011) hemşirelik birinci sınıf öğrencilerini kapsayan araştırma sonucunda öğrencilerin iletişim becerileri değerlendirme ölçeği puan ortalamalarının orta düzeyin üzerinde yükseğe yakın olduğu bulunmuştur. Aşçı, Hazar ve Yılmaz'ın (2015) da Sağlık Yüksekokulu öğrencilerinde yapmış oldukları çalışmada öğrencilerin iletişim becerilerinin benzer şekilde yükseğe yakın (102,54±11,44) olduğu ve kızların erkeklere göre anlamlı düzeyde yüksek puana sahip olduğu görülmüştür. Hemşirelik öğrencilerinin iletişim becerilerinin değerlendirildiği birçok çalışmada öğrencilerin iletişim becerileri puan ortalamalarının yükseğe yakın olduğu, bazı çalışmalarda cinsiyet ile anlamlı fark bulunurken bazı çalışmalarda bu farkın anlamsız olduğu görülmüştür (Bingöl ve Demir, 2011; Kuzu ve Eker, 2010; Kıssal, Kaya ve Koç, 2016). Yapılan çalışmalarda da görüldüğu gibi cinsiyete göre bulunan anlamlı farklılık kızların erkeklere göre daha kolay iletişim kurabilmelerinden ve iletişime açık olabilmelerinden kaynaklanabilir.

Yapılan çalışmada iletişim becerilerini çok iyi, iyi ve orta olarak değerlendiren öğrencilerin iletişim becerileri puan ortalaması anlamlı derecede yüksek olarak bulunmuştur. Araştırma sonucuna göre öğrencilerin kendi farkındalıklarının iyi durumda olduğu, bunun iletişim becerilerine de olumlu bir biçimde yansıldığı söylenebilir.

Öğrencilerin iletişim becerileri ile ekip çalışmasına tutumları arasında pozitif yönde olumlu bir ilişki saptanmıştır. Literatür incelendiğinde öğrencilerin iletişim becerileri ekip çalışması tutumlarının birlikte incelendiği

çalışmaların bulunmadığı görülmüştür. Oysaki özellikle sağlık bakımı bir ekip çalışmasıdır ve ekip çalışmasının en önemli kuralı doğru iletişimdir. Ekip içinde doğru ve etkin bir iletişim kurulduğuunda bunun hasta sonuçlarına olumlu katkılar sağladığı bir gerçektir (Manser, 2009; Sykes ve ark., 2015; Sexton ve ark., 2000; Ulusoy ve ark., 2009, Kırca ve Bademli 2018). Bu sonuca göre iletişim becerileri ne kadar iyi olursa ekip çalışması tutumları da o kadar iyi olacaktır. Hemşirelik öğrencilerinin henüz öğrenim yıllarında bu durumun belirlenmesi ve eksikliklerin tamamlanması meslek hayatına başladıkları zaman iyi bir ekip çalışması ve hasta bakımı sunabilmeleri açısından oldukça önemlidir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırma sonuçlarına göre, öğrencilerin ekip çalışması yapma durumlarına kısmen şekilde cevap verdikleri öğrencilerin Ekip Çalışması Tutum Ölçeği puan ortalamasının yükseğe yakın olduğu (114.25±16.66), en düşük karşılıklı destek alt boyutundan alındığı, İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği puan ortalamasının yüksek olduğu ve ekip çalışması ile iletişim becerileri arasında orta düzeyde pozitif yönlü bir ilişki olduğu saptanmıştır. Lisans eğitimleri döneminde öğrencilere daha çok sağlık bakımında ekip olmanın önemi, ekip çalışmasının içeriği, ekip üyelerinin birbirine nasıl destek olması gerektiği gibi ekip çalışması ve ilgili kavramlar daha çok işlenmeli ve daha fazla oranda hem okul eğitimleri sırasında hem de uygulama sırasında ekip çalışması yapmaları teşvik edilmeli ve vurgulanmalıdır. Ekip çalışması ve iletişim becerileri arasındaki ilişkiyi güçlendirebilmek için yapılan ekip çalışmasına yönelik eğitimler ve uygulamalarda iletişimin önemi açıklanmalı ve iletişim becerilerini artırmaya yönelik girişimler planlanmalıdır.

KAYNAKLAR

- Arifoğlu, B., Sala Razi, G. (2011). Birinci Sınıf Hemşirelik Öğrencilerinin Empati ve İletişim Becerileriyle İletişim Yönetimi Dersi Akademik Başarı Puanı Arasındaki İlişki. DEUHYO ED, 4(1):7-11.
- Aşçı, Ö., Hazar, G., Yılmaz, M. (2015). Sağlık Yüksekokulu Öğrencilerinin İletişim Becerileri ve İlişkili Değerşkenler. Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, 6(3):160-165.
- Baker, D.P., Krokos, K.J., Amodeo, A.M. (2008). TeamSTEPPS Teamwork Attitudes Questionnaire Manual. U.S. Department of Defense, Tricare Management Activity, Washington.
- Baltaş, A. (2012). Ekip Çalışması ve Liderlik. İstanbul: Remzi Kitabevi, 26-30.
- Barton, G., Bruce, A., Schreiber, R. (2018). Teaching Nurses Teamwork: Integrative Review Of Competency-Based Team Training in Nursing Education. Nurse Education in Practice 32:129-137.
- Bingöl, G., Demir, A. (2011). Amasya Sağlık Yüksekokulu Öğrencilerinin İletişim Becerileri. Göztepe Tıp Dergisi 26(4):152-159.
- Düzgün, F., Uzelli Yılmaz, D., Karaman, D., Gökdere Çınar, H., Dikmen, Y., Yılmaz, D. (2019). Yoğun Bakım Hemşirelerinin Ekip Çalışması Tutumlarının İncelenmesi. Journal of Contemporary Medicine, 9(1):32-36.

Gürüz, D., Temel Eğinli, A. (2012). Kişilerarası İletişim, Bilgiler-Etkiler-Engeller, 3. Basım, Ankara: Nobel Yayıncılık

Hovenga, E., Gadre, S., Heard, S. (2005). Nursing constraint models for electronic health records: A vision for domain knowledge governance. *Int J Med Inform*, 74: 886-898.

Kırca, N., Bademli, K. (2019). Relationship Between Communication Skills and Care Behaviors of Nurses. *Perspect Psychiatr Care*, Oct;55(4):624-631.

Kıssal, A., Kaya, M., Koç, M. (2016). Hemşirelik ile Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Öğrencilerinin İletişim Beceri Düzeyleri ve Etkileyen Faktörlerin Değerlendirilmesi. *ACU Sağlık Bilimleri Dergisi*, (3):134-141.

Korkut, F. (1996). İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeğinin Geliştirilmesi: Güvenirlilik ve Geçerlik Çalışması. *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*,2(7):18-23.

Korkut, F. (1997). Üniversite Öğrencilerinin İletişim Becerilerini Değerlendirmeleri. IV Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi bildirileri 4., (ss.208-218). 10-12 Eylül 1997, Anadolu Üniversitesi. Eskişehir.

Korkut, F. (2005). Yetişkinlere Yönelik İletişim Becerileri Eğitimi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28:143-149.

Kuzu, A., Eker, F. (2010). Hemşirelik Öğrencilerinin Duygusal Zeka ve İletişim Becerilerinin Diğer Üniversite Öğrencileri ile Karşılaştırmalı Olarak Değerlendirilmesi. *Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi*, 3:14-29.

Lafçı, D., Pehlivan, S., Demiray, G. (2016). Cerrahi Kliniklerinde Çalışan Hekim ve Hemşirelerin Ekip Çalışmasına İlişkin Görüşleri. *Sağlık ve Hemşirelik Yönetim Dergisi*, 2(3):55-64.

Logan, T.R., Michael Malone, D. (2017). Nurses' Perceptions of Teamwork and Workplace Bullying. *J Nurs Manag*, May;26(4):411-419.

Manser, T. (2009). Teamwork and Patient Safety in Dynamic Domains Of Healthcare: A Review of The Literature. *Acta Anaesthesiol Scand*, 53: 143-151.

Molyneux, J. (2001). Interprofessional Teamworking: What Makes Teams Work Well? *J Interprof Care*, Feb;15(1):29-35.

Önler, E., Yıldız, T., Süzen, E.R., Aydınılmaz, H., Urcanoğlu, Ö.B., Kılıç, Ö. ve ark. (2014). Hemşirelik Bölümü Öğrencilerinin Ekip Çalışması Tutumları ile Duygusal Zeka Düzeyleri Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi. *IAAOJ, Health Sciences*, 2(2), 19-29.

Öz, F. (2004). Sağlık Alanında Temel Kavramlar. İmaj İç ve Dış Ticaret A.Ş. Ankara

Özveren,H., Kırca, K., Gülnar, E. (2018). Öğrenci Hemşirelerin Ekip Çalışmasına İlişkin Tutumları. *Social Sciences Studies Journal*, 4(22): 3749-3756.

Ross, H., Tod, A.M., Clarke, A. (2015). Understanding and Achieving Person Centred Care: The Nurse Perspective. *J Clin Nurs*, 24:1223-1233.

Sexton J, Thomas EJ, Helmreich RL. Error, Stres and Teamwork in Medicine and Aviation: Crosssectional Surveys. *BMJ*. 2000; 320:745-49.

Stepars, M.B., Thompson, C.L., Buchanan, M.L. (2002). The Role of Nurse On a Transdisciplinary Early Intervetion. *Public Health Nursing*, 4:238-47.

Sykes M, Gillerpie B, Chaboyer W, Kang E. Surgical Team Mapping: Implications for Staff Allocation and Coordination. *AORN J*, 101:238-48.

Tosun, N., Akbayrak, N. Sağlık Ekibi ve Ekibin Bir Üyesi Olarak Hemşirenin Rolü. *Sendrom Dergisi*, 2002, 1:133-137.

Türe Yılmaz, A., Yıldırım, A. (2018). Hemşirelerin Ekip Çalışmasına İlişkin Tutumları ve Etkileyen Faktörler. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Mart; 6(67): 40-52.

Ulusoy, H., Moroğlu Tokgöz, D. (2009). Hekim ve Hemşirelerin Ekip Çalışmasına İlişkin Görüşleri. *Pamukkale Tıp Dergisi*, 2(2):55-61.

Yardımcı, F., Başbakkal, Z. (2012). Tıp Bilimlerinde Ekip Kaynak Yönetimi. *Nobel Medicus*, 8 (3):12-17.

Yardımcı, F., Başbakkal, Z., Beytut, D., Muslu, G., Ersun, A. (2012). Ekip Çalışması Tutumları Ölçeğinin Geçerlilik ve Güvenilirlik Çalışması. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 13:131-137.